

до консенсусу, тобто «рано чи пізно» вони прийдуть до спільної думки та виведуть остаточну дефініцію цього питання.

1. Університетські наукові записки. 2013. №1 (45). С. 23–35.
2. Юхимюк О.М. Юридичні наслідки зловживання суб'єктивним правом як виду правової поведінки. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiywsS2n4zZAhXDchQKHc_3CbMQFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fevnuir.univer.lutsk.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F2361%2F1%2Fakt_pytan_ref%25202009.pdf&usg=AOvVaw0mJgiPkTZYx_K_FwZ5s3r-
3. Зловживання правом як загроза стабільним суспільним відносинам. URL: http://lsej.org.ua/6_2014/7.pdf
4. Агарков М.М. Проблема злоупотребления правом в советском гражданском праве. *Известия АН СССР*. 1946. № 06. С. 424–436.
5. Малиновский А.А. Злоупотребление субъективным правом (теоретико-правовое исследование).

Безбах В'ячеслав Якович,
студент Навчально-наукового інституту заочного
навчання та підвищення кваліфікації ДДУВС

Науковий керівник – Наливайко О. І.,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету ДДУВС
кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

Забезпечення в Україні принципу верховенства права, що є умовою інтеграції в європейський правовий простір, нерозривно пов'язане з потребою удосконалення механізмів захисту прав людини. Безперешкодний доступ до правосуддя, правової допомоги та захисту є гарантією прав людини. Тому держава має забезпечити кожному право на первинну і вторинну правову допомогу, в тому числі й на безоплатній основі.

Правова захищеність особи визначається не тільки ефективністю діяльності органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю, забезпечують суспільну безпеку, нагляд за дотриманням законів та правосуддя, але й рівнем розвитку правового виховання, можливості отримати у необхідних випадках правові поради або допомогу [1]. Досконалість правового забезпечення надання правової допомоги пов'язана з різними факторами, серед яких термінологічна точність та визначеність понять, що використовуються в нормативно-правових актах. Цікавим з цієї точки зору є питання про законодавче закріплення терміна «правова допомога».

Різні нормативно-правові акти поряд із правовою допомогою вживають

терміни «юридична допомога», «юридична послуга», «правовий захист». Дискусію викликає і застосування термінів «допомога» та «послуга». Використовуючи зазначені терміни, науковці та практики юридичної сфери часто ототожнюють їх, не з'ясовуючи змісту кожного. Такий підхід хибно змінює уявлення про цілісність системи правової допомоги, окресленої законодавчим регулюванням її надання та забезпечення.

На сьогодні відсутня чітка мотивація сутності і характеристик правової та юридичної допомоги у їх трактуванні науковцями. Під час обговорення проекту КПК України А.М. Бірюкова звернула увагу на те, що в різних статтях проекту КПК по-різному розуміються терміни «захист», «правова допомога», «допомога», «безоплатна допомога» [2, с. 5].

Поняття «послуга» у тлумачних словниках розкривається як дія, вчинок, що дає користь, допомогу іншому [3, с. 349], а поняття «допомога» – як сприяння, підтримка в чому-небудь [4, с. 113], захист, порятунок у біді [5, с. 319]. А.В. Воробйов, А.В. Поляков, Ю.В. Тихоноров зауважують, що послуга і допомога – це надання блага. При цьому різницю між ними автори вбачають не в характері блага, а в підставах його надання [6, с. 68–69]. Отже, допомога є обов'язковою діяльністю для суб'єктів її надання, а послуга – ні.

Так, А.В. Чебаненко вважає, що «надання правової допомоги» і «правової послуги» принципово відмінні поняття за змістом і суттю. Перше – це вид професійної діяльності, друге – різновид підприємницької діяльності [2, с. 28]. Т.В. Варфолоамєєва зазначає, що таке ставлення до правової допомоги знижує її значення в державі до рівня побутових послуг, що, на думку автора, неприпустимо [7, с. 38]. Тому це питання потребує докладного дослідження. Для позначення державної діяльності у сфері захисту прав громадян доцільно використовувати поняття «правова допомога».

У більшості юридичних словників поняття «правова допомога» пов'язано з наданням її фізичним і юридичним особам. У правовій доктрині Конституційного Суду України (рішення від 11.07.2013 р.) поняття «правова допомога» стосується лише фізичних осіб, а юридичним особам можуть надаватися юридичні послуги. Господарський процесуальний кодекс України не закріплює можливість надання в господарському процесі безоплатної правової допомоги і не вживає термін «правова допомога». Разом з тим комплекс послуг, що охоплюються безоплатною первинною допомогою (стаття 9 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»), свідчить про можливість її отримання і юридичними особами.

Юристи-практики і науковці визнають необхідність на законодавчому рівні надати поняттю «правова допомога» такого змісту, що відповідав би міжнародним принципам і стандартам захисту прав людини.

Існує думка, що для позначення виду допомоги особі у правовій сфері варто використовувати словосполучення «юридична допомога». Р.С. Титикало зазначає, що поняття «правова» та «юридична» допомога є досить близькими по суті, але не є тотожними. Перше поняття є більш прийнятним для сфери міжнародного права. Допомогу, яка надається державою громадянам для успішної реалізації їх прав і свобод та захисту законних ін-

тересів, правильно зазначати як «юридичну» [8, с. 294].

В Українському юридичному термінологічному словнику юридична допомога визначається як сукупність заходів із надання правових послуг юридичним та фізичним особам, має на меті правильну їх юридичну орієнтацію у різноманітних правових ситуаціях [6]. У енциклопедичних джерелах поняття «юридичний» тлумачиться як пов'язаний із законодавством, нормами законодавства та їх застосуванням, а «правовий» – пов'язаний з правом. Якщо необхідно акцентувати увагу на роботі юриста, то використовується поняття «юридичний». Термін «правовий» є похідним від слова «право», а тому характеризує спосіб допомоги, а не її зміст. Тоді як прикметник «юридичний» походить від слова «юрист» і характеризує професійну ознаку.

Етимологічно правова допомога є ширшим за змістом поняттям, ніж юридична. Юридична допомога є різновидом правової, але не кожна правова допомога є юридичною. Застосування прикметника «юридична допомога» вказує на суб'єктів її надання – юристів. Якщо допомогу у судочинстві надає інша особа, то така допомога буде вважатися правовою.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2011 р., правова допомога – це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення. А правові послуги – надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації [1]. В зазначеному нормативно-правовому акті поняття «юридична допомога» не використовується.

У Законі України «Про національну поліцію» передбачено завдання – сприяти в наданні правової допомоги та забезпечення права на юридичний захист у зв'язку з наданням юридичної допомоги [9, с. 23].

У вітчизняному законодавстві все ж існує дуалізм у визначенні поняття правової та юридичної допомоги. Така ситуація складається через те, що в радянській юридичній літературі термін «правова допомога» майже не використовувався, а був поширеним термін «юридична допомога» [10, с. 89–91]. Часто вони ототожнювались.

Для співставлення зауважимо, що «Великий юридичний словник» не розрізняє значень правова та юридична допомога, оскільки визначає що правова (юридична) допомога – це державна, недержавна (приватна, комерційна) діяльність кваліфікованого суб'єкта для допомоги фізичним та юридичним особам у розумінні, правильному застосуванні та дотриманні законодавства, консультації з юридичних питань та питань права, що спрямовані на захист та сприяють дотриманню прав і законних інтересів громадян [6]. Сьогодні в Україні удосконалення чинного законодавства зосереджене на використанні терміна «правова допомога», що є більш комплексним та соціально спрямо-

ваним.

Зазначене вище дає нам змогу прийти до таких висновків та узагальнень. Правова допомога – це будь-який вид допомоги, що надається фахівцями у галузі права, що спрямована на забезпечення реалізації прав і свобод людини, особи, громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення. Поняття «правова допомога» та «юридична допомога» не є тотожними і співвідносяться між собою як загальне та часткове. «Правова допомога» є ширшим, а «юридична допомога» – вужчим поняттям. Поняття «правова допомога» у вітчизняному законодавстві набуває пріоритетного значення та викорінює категорію «юридична допомога», що походить з радянського періоду розвитку юридичної науки.

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06. 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

2. Чебаненко А. Правова допомога і правові послуги – «дві великі різниці». *Закон і Бізнес*. 2011. № 7. С. 28.

3. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 210–212.

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

5. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконт, 2007. Т 3. П-Я. 862 с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел та ін. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.

7. Воробьев А.В. Теория адвокатуры. Москва: Грантъ, 2002. 496 с.

8. Титикало Р.С. Детермінація визначення «Правова та юридична допомога» в теорії адміністративного права. *Кримінальний юридичний вісник*. 2008. №1 (2). С. 292–296.

9. Про Національну поліцію: Закон України від 08.06.2017 № 2097-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

10. Юшкевич Г. Надання правової допомоги як вид соціальних послуг. *Право і безпека*. 2012. № 1. С. 89–91.

Бессонова Дар'я Андріївна,
студентка магістратури
юридичного факультету

Науковий керівник – д.ю.н., професор Бостан С.К.
(Запорізький національний
технічний університет)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТУРЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З ТЕРОРИЗМОМ

В наш час тероризм став складовою частиною суспільних процесів, який суттєво загрожує не тільки національній, а й міжнародній безпеці. Поодинокі колись прояви тероризму сьогодні переросли у масове явище. Тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних